

2016-12-15

Dnr: 16/02464

Till
Förvaltningsrätten i Stockholm
Avdelning 32
115 76 Stockholm

Yttrande i mål nr 21088-16, granskningsnämnden för radio och tv ./.
Sveriges Television AB angående särskild avgift enligt radio- och tv-lagen

Granskningsnämnden vidhåller sitt yrkande och hänvisar till vad som har anförts i nämndens beslut den 19 september 2016 (dnr 16/00396) samt i ansökan till förvaltningsrätten den 3 oktober 2016. Därutöver vill nämnden anföra följande.

Enligt nämndens mening finns en klar och väletablerad praxis angående vad som kan anses utgöra överträdelser av bestämmelsen om otillbörligt gynnande i radio- och tv-lagen. Detta har även Förvaltningsrätten i Stockholm gett uttryck för, se till exempel dom den 2 juni 2014 i mål nr 19653-13 och den 18 september 2015 i mål nr 3419-15. Förvaltningsrätten har ansett att de regler som finns beträffande otillbörligt gynnande av kommersiella intressen i radio- och tv-lagen är klara och tydliga, att detsamma gäller nämndens och domstolarnas praxis avseende dessa regler och att SVT får anses vara väl insatt i regelverket.

Granskningsnämnden anser att bland annat de i ansökan omnämnda domarna från Förvaltningsrätten i Stockholm måste anses ha gett vägledning för SVT i fråga om vad som kan riskera att bedömas som otillbörligt gynnande av ett kommersiellt intresse när det gäller exponering av företag, logotyper, produkter och priser. Förvaltningsrätten bedömde exempelvis i domen i mål nr 26079-11 att exponeringen av en då pågående kampanj hos en bokhandelskedja och av bokhandelskedjans prislappar på de böcker som diskuterades i ett inslag i

Go'kväll innebar ett gynnande av ett kommersiellt intresse och att exponeringen av bokhandelskedjans varumärke inte var motiverad av ett informations- eller underhållningsintresse. Det kommersiella gynnandet bedömdes därför som otillbörligt och SVT ålades att betala en särskild avgift om 50 000 kr.

Vidare har granskningsnämnden fattat beslut i en större mängd ärenden om otillbörligt gynnande som har gällt andra programbolags sändningar. Som exempel på när nämnden har fällt inslag som har berört medverkandes egna företagande kan nämnas SB 393/09 ([bilaga 1](#)). I programmet *Elfvig möter* intervjuades Ulrica Messing och Torsten Jansson i sitt hem. De berättade bland annat om sina liv, kärleken, barn och karriärer. En del av intervjun handlade om att Ulrica Messing bytt arbete och gått från att vara politiker till att starta egna inredningsbutiker. Namn på och adressuppgifter till butikerna angavs. Sveriges Radio argumenterade i ärendet bland annat för att intervjun i sin helhet var cirka en timme lång, inslaget om butikerna cirka tre minuter och omnämmandet av adresserna till butikerna varade endast några sekunder. Nämnden ansåg att det genom de detaljerade adressuppgifterna uppkom ett gynnande av inredningsbutikerna som inte uppvägdes av ett tillräckligt informations- eller underhållningsintresse. Inslaget stred därför mot bestämmelsen om otillbörligt kommersiellt gynnande. Kammarrätten i Stockholm biföll nämndens ansökan om att Sveriges Radio skulle åläggas att betala en särskild avgift om 50 000 kr (dom den 8 april 2011 i mål nr 525-11). I dnr 13/01996 ([bilaga 2](#)) fälldes ett inslag om örtodling som sänts lokalt i Sveriges Radio P4 Halland. Granskningsnämnden konstaterade att det enligt nämndens praxis finns utrymme för programföretagen att sända program också från kommersiella miljöer. Programföretagen måste dock i sådana fall iaktta särskild försiktighet med fokusering på inspelningsmiljön. Nämnden ansåg att omnämningarna av företagets namn, fokuseringen på företagets tjänster och produkter samt den avslutande informationen att det aktuella paret hade en internetbutik medförde ett gynnande som också förstärktes av reporterens förhållningssätt. Gynnandet ansågs gå utöver vad som var motiverat av ett informations- och underhållningsintresse. Förvaltningsrätten i Stockholm biföll nämndens ansökan om att Sveriges Radio skulle åläggas att betala en särskild avgift om 25 000 kr (dom den

31 mars 2015 i mål nr 4119-14). I dnr 15/01137 (bilaga 3) fälldes programmet *Förmiddag med Helene* som hade sänts lokalt i Sveriges Radio P4 Kristianstad och handlat om olivolja. Programledaren hade bjudit in en olivoljeexpert som berättade om sitt intresse för olivolja och vad man ska tänka på som konsument när man köper olivolja. Nämnden ansåg att programmet stred mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande och uttalade i beslutet att det genom hänvisningarna till den medverkande expertens eget försäljningsställe och de positiva beskrivningarna av hennes produkter uppkom ett gynnande av den verksamheten som gick utöver vad som var motiverat av ett informations- och underhållningsintresse. Förvaltningsrätten biföll nämndens ansökan om att Sveriges Radio skulle åläggas att betala en särskild avgift om 25 000 kr (dom den 9 december 2015 i mål nr 22685-15). Granskningsnämndens beslut och domstolarnas domar skapar en klar och tydlig praxis på området och ska ses som vägledande för alla de bolag som berörs av radio- och tv-lagens bestämmelser.

SVT har i sitt yttrande argumenterat för att det gynnande av den medverkande kvinnans verksamhet som uppstod i inslaget i *Fråga Doktorn* uppvägs av ett informations- och underhållningsintresse och att gynnandet inte är ett resultat av uppsåt eller nonchalans från SVT. Till bemötande av detta vill granskningsnämnden anföra följande. Logotypen för kvinnans designföretag syntes tydligt i bild vid flera tillfällen i slutet av inslaget. Även ett antal produkter som företaget tillhandahåller samt prisinformation syntes tydligt i bild. Nämnden vidhåller att det gynnande av designföretaget som uppkom genom exponeringen av logotypen, produkterna samt prisinformationen inte kan anses vara motiverat av ett informations- och underhållningsintresse. Nämnden vill även göra förvaltningsrätten uppmärksam på att det inte behöver föreligga ett uppsåt till att gynna ett kommersiellt intresse för att ett gynnande ska anses otillbörligt (se prop. 1995/96:160 s. 138). Med anledning av vad SVT har anfört om att namn och logotyp för kvinnans företag syntes i en naturlig miljö där kvinnan arbetar vill granskningsnämnden i detta sammanhang även framhålla att SVT har haft möjlighet att påverka programmets innehåll i fråga om varumärkesexponeringen.

SVT har i sin argumentation vidare jämfört exponeringen av den medverkande

kvinnans eget företagande i det nu aktuella inslaget i *Fråga Doktorn* med exponeringen av ett par tofflor i ett inslag i *Gomorra Sverige* som friades av granskningsnämnden i dnr 16/01458 (bilaga 4). SVT anser att den exponering som skedde i det nu aktuella inslaget i *Fråga Doktorn* var mindre omfattande i tid, storlek och varaktighet än i *Gomorra Sverige*. Granskningsnämnden anser inte att ärendena är jämförbara och vill i sammanhanget framhålla följande. Inslaget i *Gomorra Sverige* handlade om herrmode. En modechef för en livsstilstidning för män var inbjuden till studion för att ge tips om sommarens modeplagg. I inslaget intervjuade programledarna modechefen som stod vid ett bord med klädesplagg, skor och accessoarer och framför en klädställning med ett antal skjortor. Modechefen talade bland annat om vilka som vunnit tidningens pris ”årets bäst klädda man” och tipsade om vad män ska ha på sig under sommaren. Under intervjun syntes i bild olika klädesplagg, skor och accessoarer som låg på bordet. Bland annat syntes ett par vita tofflor med ett klädmärkesnamn på i svart text. Granskningsnämnden ansåg att det uppkom ett gynnande av det aktuella varumärket, men fann med beaktande av programsammanhanget och att det inte i övrigt förekom någon direkt fokusering på tofflorna att gynnandet inte gick utöver vad som kunde godtas. Till skillnad från det nu aktuella inslaget i *Fråga Doktorn* förekom inte heller några prisuppgifter i inslaget i *Gomorra Sverige*.

Det nu aktuella inslaget i *Fråga Doktorn* handlade om en kvinna som i över tio år hade besvärats av allvarlig migrän innan hon fick behandling som hjälpte. Programsammanhanget motiverade inte den exponering som skedde i slutet av inslaget av kvinnans eget designföretags logotyp, produkter och priser. Denna exponering av kvinnans eget företag kan inte heller i övrigt anses vara motiverad av ett informations- eller underhållningsintresse.

I enlighet med vad SVT har anfört så ska rätten, vid prövningen av om avgift ska påföras, särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning. Med ”överträdelsens art” avses enligt förarbetena till radio- och tv-lagen att hänsyn ska tas till både det slag av överträdelse som är föremål för bedömning och till det mått av uppsåt, nonchalans eller systematiskt handlande som ligger bakom överträdelsen (prop. 1995/95:160 s. 136 och s. 189 f.). Mot bakgrund av dessa

förarbetsuttalanden har granskningsnämnden som regel inte funnit skäl att ansöka om påförande av särskild avgift första gången ett bolags sändningar skett i strid med bestämmelsen om otillbörligt gynnande. Nämnden uppmanar i dessa fall i stället det aktuella bolaget att följa bestämmelserna i radio- och tv-lagen. Om bolaget inte efterföljer nämndens uppmaning anser nämnden att en avgifts-sanktion är nödvändig. SVT har fällts av granskningsnämnden ett flertal gånger för att ha brutit mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande och vid ett flertal tillfällen av domstol ålagts skyldighet att betala en särskild avgift för att denna regel inte följts. Det borde stå klart för SVT vad som kan anses utgöra över-trädelser av bestämmelsen om otillbörligt gynnande i radio- och tv-lagen när det gäller exponering av företag och deras logotyper, produkter och priser. SVT har nu återigen brutit mot bestämmelsen och nämnden anser att det finns skäl att påföra SVT en särskild avgift i det aktuella målet.

Sammanfattningsvis finner nämnden att det som SVT har anfört inte ger skäl till att bolaget ska undgå påförande av en särskild avgift eller att avgiften ska sättas ned. Granskningsnämnden vidhåller att inslaget innebär ett otillbörligt gynnande av kommersiella intressen och att en särskild avgift om 50 000 kr ska dömas ut.

Detta yttrande överlämnas på granskningsnämndens vägnar av vikarierande generaldirektören Peter Schierbeck efter föredragning av juristen Jessica Durehed.

Peter Schierbeck

Jessica Durehed

Bilagor

1. Granskningsnämndens beslut SB 393/09
2. Granskningsnämndens beslut dnr 13/01996
3. Granskningsnämndens beslut dnr 15/01137
4. Granskningsnämndens beslut dnr 16/01458